

# فقه اسلامی - 14

## احکام تربیتی

### نماز

#### مقدمات و شرایط نماز

برخی از شرایط نماز مانند طهارت ، در فصلهای احکام نظافت ، غسل ، وضو و تیمم گذشت. شرط دیگر آن یعنی " ترک کاری که ضد نماز باشد " ، در فصل مبطلات نماز به خواست خدا بیان خواهد شد. اینک به شرح دیگر شرایط نماز می پردازیم.

#### وقت شناسی

##### وقت نماز ظهر و عصر

**مسأله 1** - آغاز وقت نماز ظهر و عصر از وقت زوال، یعنی : لحظه مایل شدن خورشید از دایره نصف النهار به سوی مغرب می باشد؛ و تا هنگام غروب آفتاب ادامه می یابد. برای تشخیص دخول وقت ظهر، راه های متعددی وجود دارد. یکی از این راه ها استفاده از شاخص است و آن این است که قطعه چوب صاف یا میله ای را به صورت کاملاً عمودی در زمین هموار فرو کنند؛ از اول صبح که خورشید طلوع می کند، سایه شاخص طولانی است و به طرف مغرب امتداد دارد. هر چه آفتاب بالاتر آید این سایه کوتاه تر می شود. هنگامی که سایه به کوتاه ترین حد خود در آن روز رسید یا کاملاً محو شد، مجدداً رو به زیادی می گذارد و سایه به سوی مشرق متمایل می شود. این لحظه، اول وقت نماز ظهر و عصر است.

**توضیح:** در برخی مناطق مانند مکه مکرمه ( که عرض آن کمتر از میل کلی است ) ، خورشید در طول سال دو مرتبه از سمت الرأس آن می گذرد ( در مکه : یکی وقتی است که خورشید به درجه هشتم از برج جوزاء برسد، و دیگری وقتی که به درجه بیست و سوم از برج سرطان برسد ) . در این دو روز، سایه شاخص به هنگام وصول خورشید به نصف النهار آن منطقه ، بکلی محو می شود. در این گونه مناطق؛ موقعی که مجدداً سایه پیدا شد، وقت نماز ظهر و عصر آغاز می شود.

**مسئله 2 -** هر یک از نمازهای ظهر و عصر «وقت مخصوص» و «وقت مشترکی» دارد: وقت مخصوص نماز ظهر از اول ظهر شرعی است ( بنا بر حکمی که در مسئله قبل بیان شد) تا موقعی که به اندازه خواندن نماز ظهر بگذرد و وقت مخصوص نماز عصر موقعی است که به اندازه خواندن نماز عصر به غروب باقی مانده باشد و اگر کسی تا این موقع نماز ظهر را نخوانده نماز ظهر او قضا شده و باید نماز عصر را بخواند. و ما بین این دو، وقت مشترک نماز ظهر و عصر است.

## وقت نماز مغرب و عشاء

**مسئله 3 -** مغرب، موقعی است که قرص آفتاب به صورت کامل در افق پنهان شود و علامتی که در شرع مقدس برای غروب قرص خورشید به صورت کامل در افق بیان شده این است که سرخی طرف مشرق که هنگام غروب آفتاب پیدا می شود ، محو گردد . در این هنگام، وقت نماز مغرب و عشاء فرا می رسد و تا نیمه شب ادامه دارد.

**مسئله 4 -** برای محاسبه زمان نیمه شب شرعی ، بنا بر احتیاط واجب باید شب را از زمان غروب خورشید تا هنگام طلوع فجر صادق در نظر بگیرد.

**مسئله 5 -** نماز مغرب و عشاء نیز هر کدام وقت مخصوص و وقت مشترکی دارند. وقت مخصوص نماز مغرب از اول مغرب شرعی است تا به اندازه خواندن سه رکعت نماز. و وقت مخصوص نماز عشاء موقعی است که به اندازه خواندن نماز عشاء به نصف شب باقی مانده باشد و

اگر کسی عمداً تا این موقع نماز مغرب را تأخیر اندازد باید اول نماز عشا را بخواند و بعد نماز مغرب را قضا کند. و فاصله زمانی میان این دو، وقت مشترک است.

**مسئله 6 -** هرگاه نماز مغرب و عشا را بخاطر عذری مانند خواب بودن یا از روی فراموشی تا نیمه شب نخواند، باید تا قبل از طلوع فجر صادق، به نیت اداء، آن را به جا آورد.

## وقت نماز صبح

**مسئله 7 -** وقت نماز صبح از اول طلوع فجر صادق شروع می شود و تا وقت طلوع خورشید ادامه دارد.

**توضیح:** فجر صادق، دومین سپیده صبح است که به صورت عریض در افق مشرق گسترش می یابد. قبل از فجر صادق، فجر کاذب در افق شرقی ظاهر می شود که به صورت یک خط روشن مثل یک عمود در آسمان پدیدار می گردد و سپس پنهان می شود.

## احکام اوقات نماز

**مسئله 8 -** هنگامی انسان می تواند مشغول نماز شود که یقین به داخل شدن وقت پیدا کند. اذان شخص وقت شناس و مورد اطمینان نیز کافی است و اگر اطمینان به دخول وقت از راههای دیگر پیدا کند نیز کفایت می کند، خواه از روی جدول اوقات شرعی معتبر باشد یا غیر آن.

**مسئله 9 -** در وقت مشترک ظهر و عصر، اول باید نماز ظهر خوانده شود و بعد از آن، نماز عصر. همچنین در وقت مشترک نماز مغرب و عشاء، نخست باید نماز مغرب و سپس نماز عشاء خوانده شود. اگر عمداً بر خلاف این حکم عمل شود، نماز باطل است.

**مسئله 10 -** اگر در وقت مشترک نماز ظهر و عصر، مشغول خواندن نماز عصر است و یادش بیاید که نماز ظهر را نخوانده است، باید نیت نماز عصر را به نماز ظهر تبدیل کند و پس از اتمام آن که نماز ظهر حساب می شود، نماز عصر را بخواند.

**مسأله 11 -** اگر در وقت مشترک نماز مغرب و عشاء ، مشغول خواندن نماز عشاء است و بیش از سه رکعت نخوانده ، یادش بیاید که نماز مغرب را نخوانده است ؛ باید نیت خود را به نیت نماز مغرب تبدیل کند و آن نماز را سه رکعتی به عنوان نماز مغرب به اتمام برساند و پس از آن نماز عشاء را بخواند.